

ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE PODSTAWOWE POJĘCIA, PODSTAWY PRAWNE

Zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej będąca **elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym**, która polega na:

- 1) zapobieganiu sytuacjom kryzysowym,
- 2) przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań,
- 3) reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej,
- 4) usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej

Podstawą prawną działalności organów administracji publicznej w zakresie zarządzania kryzysowego jest ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r., nr 89, poz. 590 z póź. zm.). Ustawa określa:

- a) organy właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego,
- b) ich zadania i zasady działania w zakresie zarządzania kryzysowego,

c) zasady finansowania zadań zarządzania kryzysowego.

Ustawa wprowadza zakres pojęć i definicji obowiązujący w obszarze zarządzania kryzysowego

Planowanie cywilne według ustawodawcy to:

- a) całością przedsięwzięć organizacyjnych mających na celu przygotowanie administracji publicznej do zarządzania kryzysowego,

- b) planowanie w zakresie wspierania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie ich użycia oraz planowanie wykorzystania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego .

Cykl planowania według ustawy polega na **okresowym realizowaniu etapów:**

a) analizowania,

b) programowania,

c) opracowywania planu lub programu, jego wdrażania, testowania i uruchamiania.

Zgodnie z art. 4, ust. 1 § ustawy o zarządzaniu kryzysowym zadania z zakresu planowania cywilnego obejmują:

a) przygotowanie planów zarządzania kryzysowego,

b) przygotowanie struktur uruchamianych w sytuacjach kryzysowych,

c) przygotowanie i utrzymanie zasobów niezbędnych do wykonania zadań ujętych w planie zarządzania kryzysowego,

d) utrzymywanie baz danych niezbędnych w procesie zarządzania kryzysowego,

e) przygotowanie rozwiązań na wypadek zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej,

f) zapewnienie spójności między planami zarządzania kryzysowego a innymi planami sporządzonymi w tym zakresie przez właściwe organy administracji publicznej, których obowiązek wynika z odrębnych przepisów (np. plan ochrony przeciwpożarowej)

Realizacja powyższych zadań z zakresu planowania cywilnego powinna uwzględniać:

Po pierwsze, **zapewnienie funkcjonowania administracji publicznej w sytuacji kryzysowej.**

Po drugie, **zapewnienie funkcjonowania i możliwości odtworzenia infrastruktury**

krytycznej.

Po trzecie, **zapewnienie ciągłego monitorowania zagrożeń.**

Po czwarte, **racjonalne gospodarowanie siłami i środkami w sytuacjach kryzysowych.**

Po piąte, **pomoc udzielaną ludności w zapewnieniu jej warunków przetrwania w sytuacjach kryzysowych** .

Sytuacją kryzysową w myśl przepisów ustawy o zarządzaniu kryzysowym nazywamy sytuację, która:

- a) wpływa negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi,
- b) wpływa negatywnie na mienie w znacznych rozmiarach lub środowisko,
- c) wywołuje znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków.

Infrastruktura krytyczna - to systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalne obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców.

Infrastruktura krytyczna obejmuje systemy:

- a) zaopatrzenia w energię i paliwa,
- b) łączności i sieci teleinformatycznych,
- c) finansowe,
- d) zaopatrzenia w żywność i wodę,
- e) ochrony zdrowia,
- f) transportowe i komunikacyjne,
- g) ratownicze,
- h) zapewniające ciągłość działania administracji publicznej,
- i) produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych

Ochrona infrastruktury krytycznej polega na:

Po pierwsze, działaniach zmierzających do zapewnienia funkcjonalności, ciągłości działań i

integralności infrastruktury krytycznej w celu zapobiegania zagrożeniom, ryzykom lub słabym punktom.

Po drugie, ograniczeniu i neutralizacji skutków zagrożeń, słabych punktów oraz szybkiego odtworzenia infrastruktury na wypadek awarii, ataków oraz innych zdarzeń zakłócających jej prawidłowe funkcjonowanie.

Siatka bezpieczeństwa – jest to zestawienie potencjalnych zagrożeń ze wskazaniem podmiotu wiodącego przy ich usuwaniu oraz podmiotów współpracujących.

Mapa zagrożenia – jest to mapa przedstawiająca obszar geograficzny objęty zasięgiem zagrożenia z uwzględnieniem różnych scenariuszy zdarzeń.

Mapa ryzyka – jest to mapa lub opis przedstawiający potencjalnie negatywne skutki oddziaływania zagrożenia na ludzi, środowisko, mienie i infrastrukturę.

Zdarzenie o charakterze terrorystycznym – to sytuacja powstała na skutek czynu określonego w art. 115 § 20 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., nr 88, poz. 553, z póź. zm.) lub **zagrożenie zaistnienia takiego czynu, mogącego doprowadzić do sytuacji kryzysowej.**

Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego- sporządzany jest na potrzeby Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego. Sporządzają go ministrowie kierujący działami administracji rządowej, kierownicy urzędów centralnych oraz wojewodowie (art. 5a, ust. 1).

Koordinację przygotowania Raportu zapewnia **Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa**, a w części dotyczącej zagrożeń o charakterze **terrorystycznym, mogących doprowadzić do sytuacji kryzysowej**, **Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego**.

Wnioski z Raportu ukierunkowują działania, które stanowią istotny element Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego oraz są uwzględniane w planach zarządzania kryzysowego.

Zgodnie z art. 5a, ust. 6 ustawy o zarządzaniu kryzysowym RM biorąc pod uwagę konieczność **zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa narodowego ma obowiązek w drodze rozporządzenia**

określić sposób, tryb i terminy opracowania Raportu. Wykonując ustawowe powinności RM określiła to w rozporządzeniu z dnia 30 kwietnia 2010 r. „

w sprawie

Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego

”

[\[1\]](#)

Raport zawiera następujące elementy:

Po pierwsze, wskazuje najważniejsze zagrożenia przez stworzenie mapy ryzyka.

Po drugie, określa cele strategiczne.

Po trzecie, określa priorytety w reagowaniu na określone zagrożenia.

Po czwarte, wskazuje siły i środki niezbędne do osiągnięcia celów strategicznych.

Po piąte, programowanie zadań w zakresie poprawy bezpieczeństwa przez uwzględnianie regionalnych i lokalnych inicjatyw.

Po szóste, wnioski zawierające hierarchicznie uporządkowaną listę przedsięwzięć niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych.

Zgodnie z art. 5 a, ust. 4 ustawy...Raport jest przyjmowany przez RM w drodze uchwały.

Infrastruktura krytyczna -to systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalne obiekty, w tym obiekty budowlane, urzędnia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców.

Infrastruktura krytyczna obejmuje systemy:

1. zaopatrzenia w energię i paliwa,
2. łączności i sieci teleinformatycznych,
3. finansowe,
4. zaopatrzenia w żywność i wodę,
5. ochrony zdrowia,

6. transportowe i komunikacyjne,
7. ratownicze,
8. zapewniające ciągłość działania administracji publicznej,
9. produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych

Ochrona infrastruktury krytycznej polega na:

Po pierwsze, działaniach zmierzających do zapewnienia funkcjonalności, ciągłości działań i integralności infrastruktury krytycznej w celu zapobiegania zagrożeniom, ryzykom lub słabym punktom.

Po drugie, ograniczeniu i neutralizacji skutków zagrożeń, słabych punktów oraz szybkiego odtworzenia infrastruktury na wypadek awarii, ataków oraz innych zdarzeń zakłócających jej prawidłowe funkcjonowanie.

Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej – przyjmuje RM w drodze uchwały (art. 5 b, ust. 1). Celem Programu jest stworzenie warunków do poprawy bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej. Ustawodawca wymienia przedsięwzięcia w tym zakresie przedstawiając je w sposób przykładowy, a nie wyczerpujący. Są to zatem następujące czynności:

Po pierwsze, zapobieganie zakłóceniom funkcjonowania infrastruktury krytycznej.

Po drugie, przygotowania na sytuacje kryzysowe mogące niekorzystnie wpłynąć na infrastrukturę krytyczną.

Po trzecie, reagowanie w sytuacjach zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej.

Po czwarte, odtwarzanie infrastruktury krytycznej.

Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej zgodnie z art. 5b, ust. 2 określa:

Po pierwsze, narodowe priorytety, cele, wymagania oraz standardy, służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania infrastruktury krytycznej,

Po drugie, ministrów kierujących działaniami administracji rządowej i kierowników urzędów centralnych odpowiedzialnych za systemy:

a) zaopatrzenia w energię i paliwa,

b) łączności i sieci teleinformatycznych,

c) finansowe,

d) zaopatrzenia w żywność i wodę,

e) ochrony zdrowia,

f) transportowe,

g) ratownicze,

h) zapewniające ciągłość działania administracji publicznej,

i) produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych.

Po trzecie, szczegółowe kryteria pozwalające wyodrębnić obiekty, instalacje, urządzenia i usługi wchodzące w skład systemów infrastruktury krytycznej, biorąc pod uwagę ich znaczenie dla funkcjonowania państwa i zaspokajania potrzeb obywateli.

Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej zgodnie z art. 5b, ust. 2, pkt 3 ustawy o zarządzaniu ... przygotowuje dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa we współpracy z ministrami i kierownikami urzędów centralnych odpowiedzialnymi za ochronę wymienionych powyżej systemów. Program podlega aktualizacji raz na dwa lata i obejmuje on infrastrukturę krytyczną w podziale na wskazane systemy. Program podlega przepisom ochronie informacji niejawnych.

Zgodnie z art. 5a, ust. 9 Rada Ministrów określiła w drodze rozporządzenia sposób realizacji określonych w ustawie obowiązków i współpracy w zakresie **Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej** [\[2\]](#) .

Na potrzeby zarządzania kryzysowego art. 5 ustawy przewiduje opracowywanie planów zarządzania kryzysowego **na szczebli krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.**

Odpowiednio je nazywając:

- 1. Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego,**
- 2. Wojewódzki Plan Zarządzania Kryzysowego,**
- 3. Powiatowy Plan Zarządzania Kryzysowego,**
- 4. Gminny Plan Zarządzania Kryzysowego.**

W skład planów zarządzania kryzysowego wchodzi następujące elementy:

- A. plan główny;**
- B. zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych;**
- C. załączniki funkcjonalne planu głównego.**

Zgodnie z wolą ustawodawcy plan główny zawiera następujące elementy (art. 5 ustawy).

Po pierwsze charakterystykę zagrożeń oraz ocenę ryzyka ich wystąpienia, w tym dotyczące infrastruktury krytycznej, oraz mapy ryzyka i mapy zagrożeń.

Po drugie, zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego w formie siatki bezpieczeństwa.

Po trzecie, zestawienie sił i środków planowanych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych.

Natomiast zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych należy opracować w oparciu o czytelne zadania i procedury oraz zasady współdziałania. W tym celu należy określić:

Po pierwsze, zadania w zakresie monitorowania zagrożeń.

Po drugie, tryb uruchamiania niezbędnych sił i środków, uczestniczących w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych.

Po trzecie, procedury reagowania kryzysowego, określające sposób postępowania w sytuacjach kryzysowych.

Po czwarte, współdziałanie między siłami uruchomionymi i uczestniczącymi w realizacji planowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych.

Zgodnie z art. 5, ust. 2, pkt. 3 ustawy o zarządzaniu kryzysowym załączniki funkcjonalne do planu głównego mają określać następujące elementy:

Po pierwsze, procedury realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, w tym związane z ochroną infrastruktury krytycznej.

Po drugie, organizacja łączności.

Po trzecie, organizacja systemu monitorowania zagrożeń, ostrzegania i alarmowania.

Po czwarte, zasady informowania ludności o zagrożeniach i sposobach postępowania na wypadek zagrożeń.

Po piąte, organizacja ewakuacji z obszarów zagrożonych.

Po szóste, organizacja ratownictwa, opieki medycznej, pomocy społecznej oraz pomocy psychologicznej.

Po siódme, organizacja ochrony przed zagrożeniami charakterystycznymi dla danego obszaru.

Po ósme, wykaz zawartych umów i porozumień związanych z realizacją zadań zawartych w planie zarządzania kryzysowego.

Po dziewiąte, zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód.

Po jedenaste, procedury uruchamiania rezerw państwowych.

Po dwunaste, wykaz infrastruktury krytycznej znajdującej się odpowiednio na terenie

województwa, powiatu lub gminy, objętej planem zarządzania kryzysowego.

Po trzynaste, priorytety w zakresie ochrony oraz odtwarzania infrastruktury krytycznej.

Plany zarządzania kryzysowego należy systematycznie aktualizować, a cykl planowania określić na okres nie dłuższy niż dwa lata. Cykl planowania mają obowiązek realizować organy administracji publicznej odpowiedzialne za zarządzanie kryzysowe, a także podmioty przewidywane do realizacji przedsięwzięć określonych w planie, w zakresie ich dotyczącym.

Plany zarządzania kryzysowego należy uzgadniać z kierownikami jednostek organizacyjnych planowanych do wykorzystania przy realizacji zadań i innych czynności wynikających z planu. Uzgodnienia należy poczynić przede wszystkim do przedsięwzięć w zakresie ich dotyczącym.

Bibliografia

Literatura Obowiązkowa

1.K. Sienkiewicz-Małyjurek, F. R. Krynojewski, Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej. Zarządzanie bezpieczeństwem, Difin, Warszawa 2010.

2. Zarządzanie bezpieczeństwem na poziomie lokalnym praca zbiorowa pod red. M. Gąski, Zamość 2011.

Literatura uzupełniająca

1. M. Lisiecki Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym, Wydawnictwo Naukowe Łośgraf, Warszawa 2011.
2. Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia, red. naukowa S. Sulowski, M. Brzeziński, Dom Wydawniczy ELIPSA. Warszawa 2009.
3. P. Wawrzyk, Bezpieczeństwo wewnętrzne Unii Europejskiej, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009
4. J. Barcik, A. Wentkowska, Prawo Unii Europejskiej po Traktacie z Lizbony, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011

Akty normatywne

1. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r., nr 89, poz. 590, z 2009 r., nr 11, poz. 59, nr 65, poz. 553, nr 85, poz. 716, nr 131, poz. 1076).

2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Raportu

o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2010 r., nr 83, poz. 540).

3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (Dz. U. z 2010 r., nr 83, poz. 541).

4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010 r., nr 83, poz. 542).

[1] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2010 r., nr 83, poz. 540).

[2] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (Dz. U. z dnia 2010 r., nr 83, poz. 541).